

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav věd o umění a kultuře

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Autor práce a studijní obor: Bc. Šárka Riganová, Dějiny a filosofie umění

Název práce: KOPIE JAKO PROBLÉM ONTOLOGIE A HODNOTY ESTETICKÉHO OBJEKTU

Oponent práce: Mgr. Štěpán Kubalík, Ph.D

Slovní vyjádření, náměty a otázky k obhajobě:

Diplomová práce Šárky Riganové *Kopie jako problém ontologie a hodnoty estetického objektu* se zaměřuje na téma opakovaně se od poloviny dvacátého století vynořující v debatách především angloamerických estetiků a filozofů umění, totiž na status a hodnotu kopií a padělků ve vztahu k originálům uměleckých děl. Dlouhodobý, stále znovu se oživující zájem o toto téma lze vysvětlit jeho provázaností se základními otázkami filozofie umění: s otázkou po povaze existence uměleckých děl, s problematikou definice pojmu umění a zejména pak s otázkou po podstatě estetického soudu. Fenomén kopií a padělků se tak opakovaně stává jakýmsi prubířským kamenem jednotlivých teorií, na němž se má ukázat jejich adekvátnost; na tom, nakolik uspokojivě se jim daří propojovat základní intuice, které se ke kopiím a padělků váží a které se mohou jevit jako rozporné (kopii, smyslově nerozlišitelné od originálu, s zdráháme přiznat stejnou hodnotu a stejnou důležitost jako originálnímu dílu), se prokazuje jejich explanační síla. Předložená diplomová práce deklaruje ambici podílet se na této debatě. Rovnou mohu konstatovat, že práci se daří tuto ambici do značné míry naplnit.

Text je rozčleněn na pět kapitol doplněných o úvod a závěr. Tématicky lze ovšem v práci identifikovat dva základní celky: první kapitola je ještě věnována přípravným terminologickým poznámkám a nachází se tedy spíše na rozhraní úvodu a začátku samotné rozpravy; druhá a třetí kapitola pak tvoří první tematický blok zaměřený na otázku ontologie uměleckých děl a jejich kopií; čtvrtá a pátá kapitola zpracovávají problematiku hodnot a hodnocení uměleckých děl a jejich kopií.

Práce je psaná srozumitelným, místy dokonce čtivým stylem: výklad v rámci jednotlivých podkapitol je dostatečně přehledný, vývoj jednotlivých argumentů lze dobře sledovat. Autorka

prokazuje dostatečnou kontrolu nad rozvíjením úvahy i nad literaturou, o níž se opírá. Práce je psána kultivovaným jazykem bez většího množství stylistických chyb. Pokud jde o jednoznačné klady práce, chtěl bych zejména vyzdvihnout původní autorčin návrh řešení problému rozdílné hodnoty originálních uměleckých děl a jejich kopií, které představuje v poslední kapitole práce. K tomuto bodu se později ještě vrátím.

Na druhou stranu, za hlavní nedostatek práce považuji absenci jasné jednotící tématické linie, která by spínala všechny části v jeden organický celek odborné rozpravy. U některých příspěvků probíraných zejména v první polovině textu (věnované ontologii) se jejich role pro samotné těžiště práce (hodnocení uměleckých děl a jejich kopií) ozřejmí až s velkým odstupem od okamžiku, kdy byly čtenářkám a čtenářům prezentovány (Schmücker či Zemach), u jiných lze, domnívám se, pochybovat vůbec o potřebě jejich zařazení do textu (Dutton). Nechci tvrdit, že by práci chybělo téma, ani že by nedospěla k jistému završení; výhrada se týká především způsobu, jakým je výklad organizován, kdy, zejména v první polovině práce, jsou vršeny interpretace jednotlivých příspěvků do debaty, aniž by bylo zřejmé, k čemu mají sloužit a kam se výklad posouvá. Tento nedostatek lze pak sledovat na konkrétních místech textu: úvod nenabízí jasnou hypotézu, k jejímuž ověření by se vztahovaly všechny dílčí kroky, které budou následovat (v úvodu jsou předestřeny jen otázky, které vztah originálu a kopie či falza vyvolává); prezentace jednotlivých příspěvků (opět, výtky se vztahuje zejména na první polovinu práce) nejsou navzájem provázány resumujícími přehledy postupu výkladu (kam se téma s novým představeným textem posunulo; proč právě tento text bylo nutné zohlednit) a čtenářka či čtenář si mohou oprávněně klást otázku, proč se mají seznamovat s právě s touto konkrétní teorií na tomto konkrétním místě (na jaký problém, který v dosavadním postupu výkladu vyvstal, má přinášet odpověď; kam celou úvahu posune).

Situace se významně mění se začátkem druhé poloviny práce, která je věnována hodnocení uměleckých děl a jejich kopií. Text náhle získá na systematickosti a postupně se ozřejmí i význam v první polovině představených úvah. Z čtenářského pohledu text nabízí zřetelnou orientaci v postupu rozpravy a dospívá k završení v podobě prezentace autorčina vlastního návrhu řešení problému rozdílného hodnocení originálních uměleckých děl a jejich kopií, které má být reakcí na neuspokojivá řešení doposud probíraná.

Vlastní autorčin návrh řešení (spolu s debatou, která jej v poslední kapitole práce doprovází) považuji za zcela jednoznačně nejhodnotnější část celé práce. Jednak dokládá, že se v problematice dobře zorientovala, protože její výtky vůči autorům, na něž reaguje, jsou zcela legitimní; ale především se její vlastní návrh vydává směrem, kterým se aktuálně obrací pozornost vícera autorů a autorek angloamerické filozofické tradice (z níž diplomová práce vychází). Na příklad poslední, zcela aktuální monografie uznávané americké estetičky Carolyn Korsmeyer *Věci. Dotknout se minulosti (Things. In Touch with the Past, Oxford University Press 2019)* se zaměřuje přesně na tentýž problém autenticity originálů uměleckých děl, na který naráží i autorka diplomové práce. Korsmeyerová zde hájí tezi, že prožitek autenticity (či aury – sama používá tento termín s odkazem na známý Benjaminův text), který nabízí pouze originální (nejen) umělecká díla, je součástí estetické hodnoty. Hodnota autenticity, tvrdí Korsmeyerová, není závislá na tzv. „smyslovém povrchu věcí“, tj. díla, která nejsme schopni od sebe rozlišit, se přece jen budou lišit touto hodnotou a budou tudíž nabízet jiný prožitek a jinou estetickou hodnotu. Stejně jako autorka diplomové práce Korsmeyerová tvrdí, že zásadní roli zde tudíž musí hrát informace o původu věci a naše důvěra ve spolehlivost této informace.

Srovnání úvah Korsmeyerové o ne/původních dílech s návrhem autorky diplomové práce nechává vyvstat asi nejzásadnější otázku, kterou poslední kapitola práce přináší: je tedy hodnota autenticity hodnotou nezávislou na hodnotě estetické a umělecké, anebo (způsobem, který by poté bylo zapotřebí ozřejmit) přispívá hodnotě estetické. Pozice autorky není zřejmá: na jednu stranu hovoří o „estetické triadismu“ (po vzoru Kulkova „estetického dualismu“), tj. zdá se, že všechny tři hodnoty jsou na sobě nezávislé (a aby její řešení mohlo skutečně odstranit problém rozdílných hodnocení originálu a od něj nerozlišitelné kopie musí zavádět další hodnotu, na které se tento rozdíl bude zakládat); na druhou stranu popisuje podíl autenticity na konstituci estetického objektu, který se bude lišit v případě zkušenosti s originálem a s nepůvodní verzí díla, tj. přítomnost/absence autenticity zakládá estetický rozdíl. A stejnou otázku bychom mohli položit Tomáši Kulkovi, autoru myšlenky „estetického dualismu“, tedy oddělení hodnoty estetické a umělecké: jsou tyto dvě hodnoty opravdu tak nezávislé, jak naznačuje jeho teorie? Domnívám se, že zde se nachází skutečně podstatné jádro celé problematiky. Byl bych rád, kdyby se autorka diplomové práce k této otázce během obhajoby vyjádřila.

Z formálního hlediska pak práce neobsahuje závažnější nedostatky ani v dodržování požadavků na citování pramenů, ani pokud jde o gramatickou a stylistickou stránku (snad jen několik doporučení: přímé citace neuvádět kurzívou, pouze oddělit od okolního textu uvozovkami; názvy článků uvádět v těle textu v uvozovkách, nikoli kurzívou; naopak názvy monografií a jiných knižních publikací psát kurzívou; v bibliografických odkazech v poznámkách pod čarou graficky oddělovat články a názvy knižních publikací a časopisů – typicky v uvozovkách či běžným písmem ty první, kurzívou ty druhé, záleží na zvolené citační normě; citujeme-li z antologie textů, odkazujeme ke konkrétnímu textu, nikoli k celé publikaci – zde narážím na odkazy k Mukařovského *Cestami poetiky a estetiky*; kapitoly a podkapitoly číslovat, názvy kapitol v textu stačí graficky zvýraznit odsazením, větším fontem písma, nanejvýše pak použitím písma tučného – podtržené písmo považuji za nadbytečné). Objem chyb je ovšem srovnatelný s průměrem ostatních závěrečných prací.

S ohledem na uvedené poznámky navrhuji diplomovou práci Šárky Riganové *Kopie jako problém ontologie a hodnoty estetického objektu* k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat jako **velmi dobrou**. Nicméně, pokud se autorka během obhajoby přesvědčivě vyjádří k výše položené otázce, podpořil bych i klasifikaci o jeden stupeň vyšší.

Navrhovaná klasifikace: Velmi dobře

.....
podpis oponenta práce

V Českých Budějovicích dne 2. 6. 2020

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------